

İKTİSADİ KALKINMA VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERNEĞİ

5-6-7 Mayıs 2016

PAYAS – HATAY

**2. ULUSLARARASI ÇİN'DEN ADRIYATİK'E
SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ**

KONGRE KİTABI

SOSYOLOJİ – PSİKOLOJİ – ÖRGÜTSEL DAVRANIŞ

ÖZEL SAYISI

EDİTÖRLER

PROF.DR. MUSTAFA TALAS – MUSTAFA LATİF EMEK

İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği Yayınları®

(Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncılık Lisansı: 2014 / 31220)

Gölbaşı / ADIYAMAN - TÜRKİYE

TR: +90 0850 303 5 603 USA: +1 631 685 0 853

E posta: info@iksad.org

www.iksad.org

www.iksadfuarkongre.org

Bu kitaptaki eserlerin tamamının yayın hakkı İKSAD'a aittir. İzinsiz çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Eserlere ilişkin tüm etik ve hukuki sorumluluk yazarlara aittir

IKSAD PUBLICATIONS - 2016©

ISBN -978-605-9885-06-5

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SOSYAL VE KÜLTÜREL AÇIDAN ENGELLİLİK VE İSLAM DİNİNİN ENGELLİLİĞE BAKIŞ AÇISI

Hakkı ŞİMŞEK¹, Perihan ŞİMŞEK²

Özet

Tarih boyunca toplumun engellilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaktaki kararlılığı, engelliğe neyin sebep olduğu hakkında algılar, sahip olunan tıbbi bilgi ve ekonomik koşullar tarafından belirlenmiştir. Engellilik sorunu, sadece psikolojik, sosyolojik, tıbbi ve ekonomik değil aynı zamanda teolojik temelleri de bulunan çok boyutlu bir meseledir. Geçmişte çoğu zaman, engelliliğe şeytan girmesinin veya Tanrının cezalarının yol açtığı düşünülmüştür. Bu bağlamda Engelli insanların farklı kültürlerde gördükleri muameleler, toplumun engellilere verdiği tepkiler dini açıdan değerlendirilmiştir. Dolayısıyla engellilere yönelik toplumsal algının değişmesi, engellilerle ailelerinin toplumsal dışlanışlıktan kurtarılması için alınacak idari ve yasal önlemler yanında toplumca sorumlulukların yerine getirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, dışlanma, toplumsal algı, tinsellik ve engellilik, manevi sosyal hizmet, postmodernizm, engellilik modelleri

1.Giriş

Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gündemin en önemli konu başlıklarından birisi toplumsal hayatın bir gerçeği olan engelliler ve onların sorunlarıdır. Bu bağlamda engellilerin toplumsal hayata entegrasyonu konusunda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.Engellilerin toplumsal hayatta kendi kimlikleri ve engelleri ile birlikte kendilerini gerçekleştirmeleri ve hayatı anlamlandırmaları konusunda birçok farklı disiplin önemli katkılar sunmakla birlikte, insan ve toplum hayatının vazgeçilmez bir parçası olan “din ve maneviyat”ın da bu yüksek değerlere ulaşma konusunda katkılarının olduğu düşünülmektedir. İnsan hayatındaki söz konusu etkisi nedeniyle din ve manevi duygular, engellilerin zihinsel, duygusal, kişisel ve sosyal alanlarda yaşadıkları sorunlarla baş etmelerinde, onların daha güçlü bir kişilik geliştirmelerinde ve toplumsal hayata entegrasyonlarında olumlu katkıları olan unsurlardır., Dinin ve dini değerlerin engelliler üzerindeki etkisini ve bu bağlamda engelli sorunlarını dini, ekonomik ,tarihsel ve bilimsel bir bakış açısı ile temellendirmek” şeklinde ortaya koyabiliriz.Bu çalışmamızın baslica hedefleri tarihten günümüze farklı toplumların engellilere bakış açısını değerlendirip dinin engelli bireylere verdiği değeri ve önemi görmek,dinin ve maneviyatın engelli birey üzerindeki etkilerini incelemek.Batıda gerçekleştirilen çalışmalar hakkında bilgi edinmek,Engellilerin zihinsel, duygusal, kişisel ve sosyal gelişimlerine dini çözümlerler getirmek ve onları desteklemek,elde edilen sonuçları değerlendirmek farklı disiplinleri bir araya getirerek engelli sorunlarına çözüm önerileri geliştirmek ve desteklemektir.

2.İslam Dininin Engelliliğe Bakış Açısı

Birçok araştırma, din ile sağlık, maneviyat ile mutluluk arasında pozitif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. İnancı ve maneviyatı sağlam olan insanlar hastalanmaları, hastalıklar ile baş

¹ Okt., Adıyaman Üniversitesi Rektörlük Yabancı Diller Bölümü

² Adıyaman Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü

etmeleri ve tedavi süreçleri aşamasında hiçbir zaman negatif düşünceye düşmezler. Bu tür insanlar hayata pozitif bakarlar ve çevrelerindeki insanlara da takip ettikleri yolu tarif edip onları da bu yola davet ederler.

Dr. Jeff Levin, “Allah, İnanç ve Sağlık” (God, Faith and Health) isimli kitabında inanç ve sağlık üzerine yapılmış 200'den fazla çalışmayı incelemiş ve şu tespitlere ulaşmıştır:

- a) Genellikle dindar insanların hayat tarzları daha sağlıklıdır.
- b) Camiye, kiliseye veya havraya devam eden kişiler, toplum içinde daha sosyaldirler. Başka insanlarla birlikte olmak, kişiye manevî güç kazandırır. Toplumla beraber sosyal dayanışma içinde yaşamak, sağlık için her zaman iyidir.
- c) İbadetler ve toplu dualar, pozitif hisleri ve düşünceyi aktif hâle getirmektedir. Pozitif hisler ise, müspet psikolojik değişikliklere ve olumlu sıhhi gelişmelere yardımcı olmaktadır.
- d) İyimserlik ve ümit, hastalıklar üzerinde iyileştirici tesirler yapmaktadır.

Maneviyat odaklı sosyal hizmetler, yalnızca dinî konuları içermekle kalmaz, aynı zamanda psiko-sosyal eğitim ve destek kapsamında kültür, mantık, sağlık ve etkili iletişim gibi kişisel gelişim alanına girebilecek birçok pedagojik destek unsuru da benimser.

Çünkü sosyal hizmetin esas görevi belli bir sorunu çözmekten çok, o sorunu ortaya çıkaran koşulları yok etmeye çalışmak ve sorun sahibine sorun çözmenin yollarını göstermektir. Böylece sorunun kendisi kadar sorunu ortaya çıkaran koşullar ve sorun sahibi de sosyal hizmetin odak noktası olmalıdır.(Kongar,2007.s.67)

Ülkemizde Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine başvuruda bulunan yardıma muhtaç insanlar maddi sorunlarının yanında, manevi ihtiyaçlarını da dile getirmektedirler. Müracaatçıları sorunlarını anlatırlarken; yaşadıkları psikolojik baskı nedeniyle hayatı anlamlandırmada güçlük çektiklerini, hayat olayları ile başa çıkmada tükenmişlik duygusu ve umutsuzluk yaşadıklarını sıklıkla dile getirirler. Sosyal hizmet mesleğinin bir amacı da; birey, grup ve toplulukların kendi dinamiklerini, güçlerini harekete geçirerek kendi kaderini tayin etmesine yardımcı olmaktır.(Şeker,2008,s.95)

Tinsellik bağlamında engellilik ise, ya insanın ihmal ve hataları sonucu oluşmuştur ya da insanın ahlâkî değerlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen bir imtihandır. Engellilik insanın özgür iradesinin yanlış tasarrufları neticesi ortaya çıkan kötü ve çirkin davranışlarına yönelik insanı arındırmaya yönelik bir kefarete olarak verilebilir.

Din bilgisi ve inanç engelli birey ve ailesi açısından engel durumunu kabul etmede ve olumlu benlik kavramı oluşturmada ayrıca engel durumundan kaynaklanabilecek sorunları aşmada, olumlu katkıda bulunabilecek kaynaklardan biridir. Çünkü din, bireyin kendini ve dış dünyasını tanıma, anlama ve buna bağlı olarak da bir yaşam felsefesi oluşturması açısından, ona birtakım bilgiler sunar. (Mardin, 1982 s. 24).

Engelli bireyin de kendi durumunu anlama, kavrama ve yaşadıklarını anlamlandırmaya çalışarak, engellilik hâlini kabul etmesine katkı sağlar. Öncelikle engellilikten dolayı karşılaşabileceği sıkıntıları aşmada, iç dünyasında sığınabileceği bir varlığı hissetmesinde, mânen kendini iyi hissedebileceği ve moralinin yüksek olmasını sağlayabileceği durumları yaşayabilmesinde, dinî inancın önemli bir rolü olabilecektir. Birey, Allah'a iman duygusuyla

birtakım değerlere bağlanmakta, kendini yalnız hissetmemekte ve aynı değerlere inanan diğer insanlarla birlikte olma duygusuyla da içinde bulunduğu toplumda kendisinin bir yerinin ve anlamının olduğunu kavramakta, sorunlarını aşabilecek bir gücü kendisinde hissederek güven duygusunu kazanabilmektedir. (Peker, 2000 s. 71)

Din, engelli bireyin karşılaştığı sıkıntıları aşmada moral desteği sağlar, kendisine yardımcı olacak ve sığınabileceği duygusunu kazandırarak, yaşama sevincini artırır. Neden ben böyleyim neden bu durum başımıza geldi gibi sorulara cevap bulmada, insanın varoluşuna ışık tutacak ve yaşadıklarını kavramasına katkı sağlayacak önemli bir ipucunu Kur'an-ı Kerim'de Bakara suresi 155. ayette (Ayette sabredenlere müjdele denilerek, yaşanan olay sonucu karşılaşılan zorluklara dayanmak, özellikle de ilk zamanlarda isyan etmeden yaşanan duruma dayanma, zorlukları aşma için çabalama, Allah'a yönelme, insanın sınavı kazanmasında önemli bir adım olacağına işaret edilmektedir (Yazır).

Bu ayette, insanoğlunun dünya hayatında karşılaşılabileceği birtakım sıkıntı, zorluklarla sinanacağı ve bunlar karşısındaki tavrının da (Ayette sabredenlere müjdele denilerek yaşanan olay sonucu karşılaşılan zorluklara dayanmak, özellikle de ilk zamanlarda isyan etmeden yaşanan duruma dayanma, zorlukları aşma için çabalama, Allah'a yönelme, insanın sınavı kazanmasında önemli bir adım olacağına işaret edilmektedir. (Yazır, s. 452; Ateş; s. 264) Sıkıntı ve zorluk karşısındaki sinanmayı kazanabilmek açısından Bakara suresi 156. ayette de bir musibet geldiğinde, "Allah'tan geldik ve ona döneceğiz" denmesi gerektiği belirtilerek Allah'a yönelme ve ancak O'ndan yardım istenebileceği vurgulanmaktadır. (Yazır, s. 453) Böylece insanın karşılaştığı zorlukların, onun yaratılış amacı olan kulluk (Kur'an-ı Kerim'de insanoğlunun yaratılış amacının Allah'a kulluk olduğu Zariyat suresi 56. ayetiyle ortaya konmaktadır) görevini yerine getirmede bir rolü olabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim Mülk suresi 2. ayette de; "O, hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için hayatı ve ölümü yarattı" buyrulurken, yaşamın bir özelliği olan zorluklar, sıkıntılar karşısında daha iyi, güzel, olumlu davranmanın gerekliliğini görmek mümkündür. İnsanın karşılaştığı zorluklar, sıkıntılar, onun farklı davranmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu zorluklar, sıkıntılar karşısında boyun eğme, kendini koyverme, isyan etme, hayata küsme gibi bireyin çevresiyle uyumunu zorlaştıracak bazı davranışları gerçekleştirme veya zorluklara dayanma, onları aşmaya çalışma, onları doğru bir şekilde tanıyıp yeni şeyler öğrenerek kendini geliştirme gibi hayatını devam ettirecek şekilde davranma imkânı vardır (Black; 1996.s; 27-28). Engelli bir birey, bazen dini inancından yararlanarak yaşadığı durumu kavramada, açıklamada ve engel durumuna uyum sağlamada dinden destek alırken; bazen de birtakım dini bunalım ve şüpheler içinde olabilmektedir. Bunların başında Allah'ın varlığı, merhameti gibi hususlar gelmektedir. Yaşanılan veya karşılaşılan sıkıntılar, inanan insanların bile aklına zaman zaman, acaba Rabbim bu belayı, neden bana verdi vb. soruları getirmektedir. Bu sorulara cevap ararken yeterli, tatmin edici cevap bulamadıkları durumlarında da, dine ve inanca karşı olumsuz etkileri sebebiyle de bazı bunalımlar, şüpheler yaşanmakta; hatta Allah'ın varlığı, kudreti sorgulanmaktadır.

Bu durum bazen suçluluk duygusuyla birlikte kişinin yaptığı hata ve suçları, çoğunlukla Allah'ın kendisini cezalandıracağı ya da anne babasını cezalandırmasıyla ilişkilendirilir, bu da onun dini hayatını olumsuz yönde etkiler.

Engellilik sorunu, sadece psikolojik, sosyolojik, tıbbi ve ekonomik değil aynı zamanda teolojik temelleri de bulunan çok boyutlu bir meseledir. Teolojik perspektiften meseleye bakıldığında "Allah her şeye gücü yeten, adalet ve hikmet sahibi bir varlık olmasına rağmen engellilik gibi bir olgu niçin vardır?" sorusu merkezinde konunun tartışıldığı görülmektedir. Bu

durumun niçin var olduğu anlamlandırılmaya çalışılmış, engellilik halini yaşayan birey ve ailesi böyle bir durum içerisinde bulunulmasının nedenleri üzerinde düşünmüş, “neden ben?”, “böylesi bir durumu hak edecek ne yaptım?”, “yaptığım yanlışlar yüzünden yaratıcı beni cezalandırıyor mu?”, “yoksa ilahi imtihanın bir parçası mıyım?”, “Allah her şeye gücü yeten, her şeyi kontrolü altında bulunduran, adalet ve hikmet sahibi, merhameti sonsuz bir varlık olmakla birlikte engellilik gibi bir durum niçin var?” gibi sorulara felsefi ve dini cevaplar aranmıştır. Genellikle haksız olarak ızdırap tecrübesi çeken kimseler şu soruyu sormayı sürdürmektedirler “Niçin ben” veya “bunu hak etmek için ben ne yaptım?”. Aynı zamanda onlar bu sorulara ahlâk yararını ihlal etmekten, ibadette kusur işlemeye kadar uzanan her türden cevapla ortaya çıkarlar. “Tanrı bana yaptığımı ödetiyor”, böylece yaptıklarının karşılığını Tanrı’nın ödettiğine inanan birey güçlü bir suçluluk duygusunun etkisiyle Tanrı tarafından cezalandırıldığını düşünebilir.

3. Tarihsel Süreç İçerisinde Engelliliğe Bakış Açısı ve Yaklaşımlar

Toplumların ekonomik ve sosyal koşulları, bir yandan engelliliğin kendisini ortaya çıkarma ve engelliliğin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçları ortadan kaldırmayı belirlerken, öte yandan engelliliği tanımlayan hâkim anlayışı da şekillendirmiştir.

Engelliliğin sosyal teorisi bağlamında tarihsel açıdan bir değerlendirme yapıldığında, tıbbi model, sosyal model ve günümüzde insan hakları modelinin ön plana çıktığı görülmektedir. Tarihsel süreç izlendiğinde, engellilik ilk etapta **tıbbi/bireyci** bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu modelde engelli insanlar tıbbi rahatsızlıklarıyla veya özürleriyle tanımlanırlar. Tıbbi modele göre özürlülük bireysel olarak ele alınması gereken bir sorundur; kişiyi bakıma muhtaç olarak nitelendirir ve engellilerin sistemli bir şekilde toplum tarafından dışlanmasına zemin hazırlar. Burada sorun toplumun sorunu değil, engellinin bireysel sorunudur. Tıbbi model bireyin yapamadıklarına odaklanır.

Tıbbi modele tepki olarak ortaya çıkan **sosyal model** yaklaşımında ise engellilik tanımının merkezinde artık kişinin fiziksel veya ruhsal yetersizliği değil, engelliliği çevreleyen toplumsal koşullar yer almaya başlamıştır. Sosyal model engellileri ‘tedavi’ yoluna gitmek yerine toplumdaki engelleri kaldırmaya odaklıdır. Oliver’in deyişiyle sosyal modele göre engellilik engelli bireyleri toplumsal bağlamda sınırlandıran her şeydir.

Sosyal modelin **sosyal hak** kavrayışı, bireyci modelden sosyal olana doğru radikal bir dönüşümü ifade etmektedir. Engellilerin toplumsal yaşamda eşitlik ilkesi temelinde var olmalarını öngören sosyal model yaklaşımı, tarihsel gelişim sürecinde, temelde engellilerin ekonomik yetersizliklerine vurgu yaparak; çalışma, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi sosyal hakların sağlanması ve bu haklara ulaşabilmeleri açısından gerekli yasal, politik ve idari önlemlerin alınmasına odaklanmaktadır. (Burcu,2015,ss.27-28)

19.yüzyılın sonlarına doğru insanlar antiseptik ameliyatlar, ortopedik ameliyatlar, sıcak su tedavileri, dizlikler ve egzersiz programları gibi tıbbi ilerlemelerden faydalanmaya başladılar. 1918’de de engelli gazilere rehabilitasyon vermek amacıyla tasarlanan “Askerlik Rehabilitasyon Yasası” kabul edilmiştir. 1935te ABD sosyal güvenlik yasası bu programlara süreklilik kazandırmak için körler ve sakatlar için kamu yardımı kurmuşlardır. Yine 2. Dünya Savaşında engelli insanların iyi performans gösterecekleri düşünülüp onlara iş fırsatı

saglanmıştır. Giderek artan farkındalıklarla 1945'te Özürlü istihdamı için Başkanlık Komitesi kurulmuştur.

ABD de 1960'lar ve 1970'lerde ise vatandaşlık hakları hareketlerinden destek alan fiziksel engelliler haykırmaya,yürüyüş yapmaya,eşit haklar talep etmeye başladılar.İş ayrımcılığının,eğitim fırsatlarındaki kısıtlamaların,mimari engellerin ve toplumsal ayrımcılığın son bulması için yasaları kullanarak davalar açmaya başladılar.Ve 1990da Engelli Amerikalılar Yasası Kongreden geçmiştir.Yasa,işe alımlarda veya kamusal alana erişimde mesela restoranlarda ,mağazalarda,müzelerde,tiyatrolarda engellilere ayrımcılık yapılması yasaklanmıştır.Ayrıca kamu binalarının engelliler için erişilebilir olmasını,var olan kamu binalarındaki engellerinde eğer çok zor veya çok masraflı değilse değiştirilmesini zorunlu kılmıştır.(Spears,1990.s.5A)

Dünyada 1980'li yıllardan bu yana yaşanan küreselleşme ya da post-endüstriyel süreçle farklılaşan ekonomik ve sosyal politikalarla birlikte ortaya çıkan düşünsel anlamdaki farklılaşma, hem özürlülük teorisinde hem de onun sosyal hak kavrayışında önemli bir kırılmaya sebep olmuştur. Geline nokta, engelliliğin bir insan hakları sorunu olarak değerlendirme eğiliminin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak, insan hakları perspektifinde günümüzün hâkim yaklaşımı, ağırlıklı olarak birinci kuşak insan haklarını, yani negatif statü haklarını ön plana çıkarmakta, sosyal ve ekonomik haklar üzerinde yeterince durmamaktadır.

Engellilik sosyolojisi de engelli bireyin sosyal ilişkilerini 'sosyal baskı' veya sosyal dışlanma kavramı üzerinden ele alır. Sosyal dışlanma ise fiziksel, ruhsal ve toplumsal bir engellilik halidir ve sosyal dışlanmış birey veya gruplar, eşitsizliğe uğramış, her türlü riske karşı; korunmasız, savunmasız ve zayıf kişilerdir(Sapancalı,2005,53)

Engelli bireylerin varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Toplumun engellilere yardım etmedeki kararlılığı, engelliliğe neyin sebep olduğu hakkında algılar, sahip olunan tıbbi bilgi ve ekonomik koşullar tarafından belirlenmiştir. Tarihte özürlü kavramına farklı manalar yüklenmiş ve buna paralel olarak da özürlüler toplumsal hayatta farklı muamelelere tâbi olmuşlardır.

Örneğin, Eski Yunanlar beden ve ruh birliği felsefesini desteklemişler, birindeki yararnın ötekiindeki yarayı gösterdiğine inanmışlardır. Bu felsefe engellilere yönelik olumsuz tutumları başlatmış ve onlar gelişmemiş, zayıf, yaralı olarak nitelendirilip kasten saf dışı bırakılmıştır. (Dickinson,1961,s.95)

Orta Çağ'da ise engellilik ya şeytan girmesi ya da Tanrının cezalandırması olarak görülmüştür. başlıca tedavi yöntemleri de sadece şeytan çıkarma olmuştur. Şeytanı kaçırıp çıkarmak için de işkence kullanımını savunmuşlardır. Derebeylerin engelli insanlara sunduğu tek iş imkanı ise bilişsel ve fiziksel engellilere uygun olduğu düşünülen saray soytarılığıydı. Bir dönem de sakatların yok edilmediği ancak kötü işlerde kullanıldığı ve çok hor görüldüğü bilinmektedir. Forsalıkta kullanma, değirmen ve su dolaplarına hayvan yerine koşma, fuhuşta, dilencilikte kullanma bunlardan birkaç örnektir. Bazı toplumlarda ise, özürlüler cüzzamlılar gibi ayrı koloniler halinde yaşamaya zorlanmışlardır (Oberman,1964,s.12).

Bu çoğunlukla onların geçim ve korunma yönünden yük olduğu şikayetinden kaynaklanıyordu. Bazen de bu, günah korkusundan kaynaklanırdı. Tanrı onları ya kendilerinin ya da ana babalarının bir suçundan ötürü sakat yapardı. Onlara yardım etmek Tanrının hışmını

kendi üstüne çekmek demektir. Bu bakımdan özürliiden-sakattan uzak durmak, onu yok etmek gerekirdi. (Gül,2005,s.3)

Ne yazık ki, 19. yüzyıla kadar ve yüzyıl boyunca, bilişsel engelliliğin kalıtsal, dolayısıyla tedavi edilmez olduğu düşünülmüştür.1800'lerin ilk yarısında bilişsel engelli "deli" denilerek tımarhanelere, düşkünevlerine, yoksul yurtlarına veya yerel hapishanelere kapatılmıştır.

Hristiyanlık, İslamiyet gibi büyük dinler ve bilimdeki gelişmeler normallerin özürliye karşı tutumunu değiştirmiş, onların da insan olduğu, insanca yaşama haklarının olduğu, olması gerektiği görüşünü yaygınlaştırmıştır.

Türkiye'de engelli hareketleriyle ilgili adımlar, ilk kez Cumhuriyet döneminde atılmaya başlanmıştır. İlk somut adım, 1955 yılında Ankara'da kurulan Psikolojik Servis Merkezi'dir. Buralarda sorunlu öğrencilere özel sınıflar açılmış ve özel olarak bu çocukların üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalar bu günde hizmet veren rehabilitasyon merkezlerinin temelini atmıştır. Bu girişimden sonra engellileri eğitim sisteminin bir parçası haline getirecek olan 1961 tarihli "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" yayınlanmıştır. Bu kanunun 12. Maddesinde "mecburi ilköğretim çağında bulundukları halde zihnen, bedenlen, ruhen ve sosyal bakımdan özürli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır" hükmü yer almıştır. Bu tarihten sonra aşamalı olarak bir çok yasa çıkarılmış ve engellilerin toplum içinde yer almasını sağlayacak girişimler ardı ardına gelmiştir. (Türkmen,2005,s.3) İslam dîni "Mücerret yaşam" yerine "sağlıklı yaşam" biçimini ısrarla tavsiye etmiştir. Bu nedenle "Canın korunması" dînin beş temel prensibinden biri olarak kabul edilmiştir. Kur'an'a göre hiçbir toplumda atık insan yoktur. Zihinsel engelliler de dâhil hepsinin yaratılışı bir amaca binaendir. Zira Allah'ın yaratışında bir amaçsızlık, bozukluk ve sıradanlık olamaz. (Gül,2005,s.4)

Peygamberimiz engellileri bir dilenci kitlesi olarak görmemiş, durumlarına göre engellileri çalışmaya teşvik ederek onları kabiliyetlerine göre farklı birimlerde istihdam ederek, engellilerin ticaret yapmasını kolaylaştıracak hükümler koymuş ve zihinsel engelli kimselerin dini yükümlülüklerden muaf tutulduğunu belirtmiştir. Engellilerin sosyal, psikolojik ve duygusal rehabilitasyonlarıyla bizzat ilgilenmiş ve günümüze ışık tutan çok somut hadiseler yaşamıştır. Ve gerektiğinde engelli ama yetenekli bir zatı devletin en yüksek makamında görevlendirmiştir. Sağlıklı kimselerin engelli kimselerle bir arada yaşamaları konusunda temel ahlaki prensipleri açıklayarak bu hususa teşvikte bulunmuş ve görme engelliye yol göstermeyi, sağır ve dilsizle laf anlatmayı da sadaka olarak değerlendirmiştir. .(Gül,2005,s.4)

4. Sonuç ve Öneriler

Geçmişten günümüze engellilerin toplumla bütünleşme yönünde yoğun sorunlar içinde yaşadıkları görülmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasi yapı bozuklukları, toplumların bilgi eksikliği, yetersizliği, aldırmaazlığı, yanlış yaklaşımları, olumsuz tutumları, ayrımcılık ve fiziksel çevre koşullarının yetersizliği engellilerin sıklıkla karşılaştıkları durumlardır. Sorunu adlandırmadan başlayan ve yaşamın pek çok alanına yayılan bu sorunlar, engelli bireylerin içinde yaşadıkları toplumla işlevsel bir bütünlük içinde yaşamalarını güçleştirmektedir. Sürekli sorunlarla boğuşan, onlara anlamlı çözümler üretemeyen bireyler, kendilerini mutsuz hissedeceklerdir. Bu da temel bir insan hakkı olan bireyin kendisini gerçekleştirme hakkını ortadan kaldıran düşük yaşam kalitesi demektir.

Yaşanabilir toplum oluşturmaının en önemli ayağı, muhtemelen ahlâktır. Çünkü insanı sadece maddî öğeler var etmez, insan manevî boyutu da olan bir varlık olduğu için insanî ilişkilerde manevî boyutu yok sayamayız. İnsanın bu manevî boyutunu, inanç ve ahlâk oluşturur. İnsanın bu manevî boyutu görmezden gelinirse, yaşanan çevreyi yaşanmaz hale getiren, cinayet işkence vb. türden problemlerle karşılaşmamız kaçınılmazdır. Engelliliğe Toplumsal bakışımızda; Engellinin tam bir insan oluşunu kabul etmeliyiz. Vatandaşlık haklarını gözetmeliyiz. Engelli bireyin farklılığına, yaşamına, bireysel onuruna saygı duyup onların temsil edilmesini sağlamalıyız ve onlara fırsat eşitliği vermeliyiz. Sosyal sorunların yıkıcı etkilerinin önüne geçilebilmek için; insana bütüncül açıdan yaklaşım ve onun maddi manevi tüm gereksinimlerine duyarlı olmalıyız. Bilinçli bir toplumda yaşayan engelliler de daha başarılı ve öz güven sahibi olan bireyleri oluşturur.

Kaynakça

- Ateş, S. (2000) Yüce Kuran-ı Kerim'in Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat. İstanbul: Milliyet Black. K. (1996) A Healing Homiletic Preaching and Disability, Abingdon Press, Nashville
- Burcu, E. (2004). Engellilik Sosyolojisi. Ankara: Metis Yay.
- Dickinson, G. L. (1961). Greek View of Life, New York: Collier Books
- Kongar, E. (2007) Sosyal Çalışmaya Giriş, Ankara: Sabev Yay.
- Kula, N. (2005) Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma, İstanbul: Dem Yay.
- Kurtuluş, S. (2005, Haziran). Maneviyat Ekseninde Bakım ve Manevi Sosyal Hizmetler. Bilim Alanları, 6-7.
- Levin, J. (2002). God, Faith and Health; Exploring the Spirituality-Healing Connection; Published By: John Wiley & Sons, Inc
- Mardin, Ş. (1982). Din ve İdeoloji. Ankara: İletişim Yay.
- Obermann, C. E. (1964). A History of Vocational Rehabilitation in America. Dennison: Minneapolis
- Peker, H. (2000). Din Psikolojisi. Samsun: Çamlıca Yay.
- Sapancalı, F. (2005, Mart). AB'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. Çalışma ve toplum, 1173, 59-60.
- Spears, G. (1990 July). Bush Inks Disabled Rights Bill, 27, Wisconsin State Journal.
- Şeker, A. (2008). Sosyal Çalışma Mesleği, Ankara: Sabev Yay.
- Türkmen, H. (2005). Engelli Hakları ve Özel Eğitimin Türkiye'de Tarihi Gelişimi. Gaziantep.
- Yazır, E. H. (2009). Hak Dini Kuran Dili (10 cilt). İstanbul: Zaman Yay.

<http://www.yasadikca.com/engellilige-yaklasim-modelleri-5651>
<http://yaslihasta.com/index.php/engelliler-ve-sorunlari/552-tarihsel-surec-icerisinde-engellilige-bakis-acisi-ve-yaklasimlar.html>
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/engellirefahivesosyalmevzuat.htm>
<http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/islamin-engellilere-bakisi>